

Projekt Almendannelse

November 2016

Michael Paulsen, SDU
Morten Ziethen, AAU
Steen Beck, SDU

Agenda

- A. Hvad går projektet ud på?
- B. Hvad mener vi overordnet set med *almendannelse*?
- C. Nogle eksempler?

Formål: kvalificere begrebet almendannelse i gymnasiets praksis – dvs. især undervisning, så det ikke blot er et politisk-idehistorisk skåltalerbegreb eller utidssvarende.

Delmål:

- (1) *Kortlægge* forståelserne af almendannelse i gymnasiet (hvorfor, hvad, hvordan) i relation til den institutionelle ramme: lovgivning, traditioner etc.
- (2) *Udvikle/gentænke* forståelserne kritisk sammen med gymnasiets aktører i relation til muligheder og trusler i det senmoderne samfund: hvorvidt og hvordan kan/bør begrebet fungere pædagogisk orienterende for skabelsen af god undervisning i et senmoderne/demokratisk samfund – ”sammen med” andre politiske krav: innovation, kompetencer, konkurrencestat etc. -
> hvad vil det sige, at undervisningen har et almendannende sigte?
Hvordan kan det indfries? Hvorfor/hvorvidt er det betydningsfuldt?

Metode:

- o Dialog med den idehistoriske tradition og tænkning om samfundet i dag
- o Dialog med praksisfeltets aktører, inklusive eleverne

Resultat:

- (1) En overordnet begrebsafklaring sat i relation til (a) idehistorien og (b) verden i dag
- (2) Kortlægning af aktuelle forståelser af almindannelse i gymnasiets praksis
- (3) Demokratisk nytænkning af almindannelse med praktisk relevans
- (4) Eksempler på god undervisning (i forskellige fag) med et almindannende sigte inkl. diskussion heraf.

Anledninger – eksempler på delprojekter/felter – nye dannelsespotentialer og udfordringer

- (1) Almendannelse og innovation* – udvikling af en almendannende innovationsdidaktik overfor en markedsorienteret.
- (2) Almendannelse og internettet* – udvikling af undervisning med almendannende tredje parter (forfattere, flygtninge, mennesker i andre lande, politikere etc. –andetheder, der kan udvide elevernes horisont og deres socialisering og dannelse i og uden for skolen).
- (3) Almendannelse og elevmangfoldighed* – udvikling af almendannende fællesskaber i skolen: interkulturelle og transkulturelle interventioner.

Initial minimalistisk overordnet model for almindannelse

- Undervisning: hjælpe nytilkomne elever med at blive til i verden
- Almindannelse = svar på hvad god undervisning i et demokratisk samfund skal sigte efter => Almindannelse = at blive egnet til den demokratiske styring af landet sammen med alle andre
- Hvis *alle* mennesker skal være med til at bestemme samfundet inkl. egen tilværelse, så må alle (altså ikke blot kongen) blive **vidende** + ikke blot tænke på eget, men på det **alment** bedste.
- Samtidig giver det kun mening, at alle skal være med, hvis alle også er **frie og forskellige** - dvs. har muligheden for at blive til som unikke individer, der bidrager *selvstændigt* og *forskelligt* og herunder giver plads til hinanden

Almindannelse = at blive et menneske, der tænker og handler *som sig selv* sammen med andre (der ligeledes tænker og handler som sig selv og dermed som forskellige) ud fra en oplyst og begrundet antagelse om, hvad der er det fælles bedste i forhold til en given sag

Det senmoderne - forbundne centrale udfordringer:

- (1) Ikke et fast billede på det gode menneske, samfund, hverken muligt eller ønskeligt. Omvendt behov for opgør med nihilisme, postmodernisme, individualisme, konkurrencestat etc. => vi lever i en innovativ verden.
- (2) Globale epokale nøgleproblemer, demokrati, miljø, migration, andethed etc. At lære at leve med dem og det som er anderledes end en selv. => vi lever i en pluralistisk verden.
- (3) Nationalstater/velfærdsstater under forandring: konkurrencestat, globalisering, ulighed, fragmenteret vidensøkonomi mv. => vi lever i en global verden.

=> behov for at gentænke og nytænke almindannelse i relation til aktuelle trusler/muligheder.

Dimensioner af almindannelse – demokratisk egnethed

- (1) **Kvalifikation.** *Hvad* bør opvoksende mennesker *vide, kunne og respektere?* (fragmentering - sammenhængstænkning)
- (2) **Socialisation.** *Hvordan* bør opvoksende mennesker *indstille sig?* (egoistisk - altruistisk)
- (3) **Subjektifikation.** *Hvem* bør opvoksende mennesker *blive til?* (uselvstændige – selvstændige)
- (4) **Epifanisation.** Hertil en "fjerde" dimension, den kronotopiske: hvilken tid, rum og stof *åbner* for almindannelse? Tese: "god anderledeshed" eller "god andethed" => overskridelse af det snævre, begrænsede, egoistiske etc.

Ad i) Kvalifikation - *hvad* skal eleverne vide, kunne og synes for at være kvalificeret til at bestemme over hele samfundet?

- Udfordring: I den tidlige modernitet var idealet, at man blev *alvidende*. Men i det senmoderne umuligt. Vilkår: specialisering inden for få sektorer, ellers glade amatører.

=> Spørgsmål: hvad er vigtigst at vide, kunne, synes? Hvilke kvalifikationer er demokratisk set vigtigst? (i baggrunden: skal *alle* være lige meget medbestemmende, vide det samme?)

Typiske svar: i) basale kulturelle teknikker: læse, skrive, regne + ii) demokratisk viden, iii) ”almen viden” om samfundet, naturen og mennesket mv.

Almen dannelse: faglig og tværfaglig undervisning, der hjælper hver enkelt til at tilegne sig den vigtigste viden ”om det hele”.

Klafki: *Epokale nøgleproblemstillinger* som svar på, hvad elever primært bør vide – en slags kanon om det som er vigtigst *idag* for os alle + hin enkelte + formalt set: lærer hver enkelt *at* tænke alment => blive kvalificeret borger – medbestemmende i et demokratisk samfund.

Ad ii) Socialisation - *hvordan* skal eleverne relatere sig til selv + verden/en konkret sag?

Platon-Kant-figuren:

- **Tilstand 1 (begær):** Mennesket forfølger egne interesser, begær, behov, og bruger sin snuhed til behovsopfyldelse; herunder gavner andre for at opnå egen fortjeneste.
- **Tilstand 2 (fornuft):** Mennesket bruger sin fornuft: gør det som er godt for menneskeheden, det fælles bedste, gavner almenvellet, dvs. tænker og handler ud fra alment perspektiv.

Almen dannelse: Hjælpe eleverne til at skifte/rykke fra tilstand 1 til 2 => myndighed, decentrering, overskridelse, udvide horisonten, tænke helhedsorienteret, moralsk, løfte sig op over snævre egeninteresser mod det fælles bedste.

Eksempel: Peter Kemp: *Verdensborgeren som pædagogisk ideal* (social ansvarlighed).

Udfordring: Det er svært at tænke alment, fra den videst mulige horisont. Et valg igen og igen. Desuden: svært at "bo" i et alment subjekt.

Ad iii) Subjektifikation - hvem skal eleverne blive til, for at det giver mening at være medbestemmende?

Rosseau-Schiller-figuren

Udfordring: Hvis individet blot skal blive en instans af menneskeheden => opfattes det enkelte menneske som en ting, bliver fremmedgjort, der "svares" på *hvad* mennesket skal blive, men ikke *hvem* => Elever opfattes som nogle, der blot skal indpasses i eksisterende orden, tilegne sig bestemte kvalifikationer og socialiseres til et bestemt slags menneske. Hvis det gode menneske/samfund kan erkendes på forhånd, så er der ikke brug for demokrati. Demokrati giver kun mening, hvis vi alle kan blive radikalt forskellige/os selv – unikke skabende, frie, mennesker.

Hvem-dimensionen handler om, at hjælpe elever til at få en "egen stemme" - kunne deltage med sig selv i offentligheden, som unik og særegen, uden at tyrannisere andre eller underkende sig selv.

Fra **infantil væren-i-verden** (reagerer på omverdens modstand gennem selvudslettelse eller kontrol) til **voksen væren-i-verden** (reagerer dialogisk: man fatsholder sig selv, men giver samtidig plads til andre)

Almen dannelse: hjælpe eleverne til at skifte/rykke fra tilstand 1 til 2 => decentrering, ansvar for pluralitet.

Eksempel: Gert Biesta: *at leve sammen som forskellige - en sammenhængende pluralitet.*

Skæve karakterer/fællesskaber, ex

Viden	klog	dum
Indstilling	altruistisk	egoistisk
Eksistens	selvstændig	uselvstændig

X	
	X
X	

De snu

X	
	X
	X

De tilpasningsdygtige

	X
X	
X	

De kreative,
fantastiske

	X
X	
	X

De kammeratelige

X	
X	
	X

De traditionelle

	X
	X
X	

De snarrådige